

Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (drugi senat)

z dne 30. aprila 2020*

„Predhodno odločanje – Državne pomoči – Člen 108 PDEU – Shema pomoči, nezdružljiva z notranjim trgov – Odločba Evropske komisije, s katero se odreja izterjava nezakonite pomoči – Uredba (EU) 2015/1589 – Člen 17(1) – Desetletni zastaralni rok – Uporaba za pristojnosti Komisije glede izterjave – Člen 16(2) in (3) – Nacionalna ureditev, ki določa krajši zastaralni rok – Načelo učinkovitosti“

V zadevi C-627/18,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri, Portugalska) z odločbo z dne 31. julija 2018, ki je na Sodišče prispela 5. oktobra 2018, v postopku

Nelson Antunes da Cunha Lda

proti

Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP),

SODIŠČE (drugi senat),

v sestavi A. Arabadjiev, predsednik senata, P. G. Xuereb (poročevalec) in T. von Danwitz, sodnika,

generalni pravobranilec: H. Saugmandsgaard Øe,

sodna tajnica: M. Ferreira, glavna administratorica,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 12. septembra 2019,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

- za Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP) J. Saraiva de Almeida in P. Estevão, advogados,
- za portugalsko vlado L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, H. Almeida in A. Gameiro, agenti,
- za Evropsko komisijo M. França, B. Stromsky in G. Braga da Cruz, agenti,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 12. decembra 2019

izreka naslednjo

* Jezik postopka: portugalsščina.

Sodbo

- 1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 16(2) in (3) ter člena 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije (UL 2015, L 248, str. 9).
- 2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbo Nelson Antunes da Cunha Lda in Instituto de Financiamento da Agricultura e Pescas IP (IFAP) (inštitut za financiranje kmetijstva in ribištva, Portugalska) v zvezi s prisilno izterjavo nezakonite pomoči v skupnem znesku 14.953,56 EUR od družbe Nelson Antunes da Cunha na podlagi odločbe Evropske komisije o izterjavi.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 V uvodnih izjavah 25 in 26 Uredbe 2015/1589 je navedeno:
 - „(25) V primeru nezakonite pomoči, ki ni združljiva z notranjim trgom, bi bilo treba ponovno vzpostaviti učinkovito konkurenco. V ta namen je potrebno, da se pomoč, vključno z obrestmi, vrne nemudoma. Primerno je, da se vračilo izvede v skladu s postopki nacionalnega prava. Uporaba teh postopkov ne bi smela, s preprečevanjem takojšnje in učinkovite izvedbe sklepa Komisije, preprečiti ponovne vzpostavitve učinkovite konkurence. Države članice bi morale za dosego tega rezultata sprejeti vse potrebne ukrepe, da zagotovijo učinkovitost sklepa Komisije.
 - (26) Zaradi pravne varnosti je primerno, da se določi desetletni zastaralni rok za nezakonito pomoč, po katerega izteku ni več mogoče odrediti vračila.“
- 4 Člen 16 Uredbe 2015/1589, naslovljen „Vračilo pomoči“, določa:
 - „1. Če se v primerih nezakonite pomoči sprejmejo negativni sklepi, Komisija odloči, da mora zadevna država članica sprejeti vse potrebne ukrepe, da upravičenec vrne pomoč (v nadaljnjem besedilu ‚sklep o vračilu‘). Komisija ne zahteva vračila pomoči, če bi bilo to v nasprotju s splošnim načelom prava Unije.
 2. Pomoč, ki se vrne na podlagi sklepa o vračilu, vključuje obresti po primerni obrestni meri, ki jo določi Komisija. Obresti se plačajo od datuma, ko je bila nezakonita pomoč na razpolago upravičencu, do datuma vračila.
 3. Brez poseganja v odločbo Sodišča Evropske unije na podlagi člena 278 PDEU se vračilo izvede nemudoma in skladno s postopki, določenimi v nacionalnem pravu zadevne države članice, če omogočajo takojšnjo in učinkovito izvajanje sklepa Komisije. V ta namen in v primeru postopka pred nacionalnimi sodišči zadevne države članice sprejmejo vse potrebne ukrepe, ki so jim na voljo v teh pravnih sistemih, vključno z začasnimi ukrepi, brez poseganja v pravo Unije.“
- 5 Člen 17 Uredbe 2015/1589, naslovljen „Zastaralni rok za vračilo pomoči“, v odstavku 1 določa:

„Pooblastila Komisije zahtevati vračilo pomoči imajo desetletni zastaralni rok.“
- 6 Zgornje določbe so bile prevzete iz Uredbe Sveta (ES) št. 659/1999 z dne 22. marca 1999 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena [108 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, zvezek 8, poglavje 1, st. 339), kakor je bila spremenjena z Uredbo Sveta (EU) št. 734/2013 z dne 22. julija 2013 (UL 2013, L 204, str. 15), ki jo Uredba 2015/1589 razveljavlja.

Portugalsko pravo

- 7 V skladu s členom 306(1) Código Civil (civilni zakonik) zastaralni rok začne teči, ko je pravico mogoče uveljavljati.
- 8 Člen 309 civilnega zakonika, naslovljen „Splošni zastaralni rok“, določa:
„Splošni zastaralni rok je 20 let.“
- 9 Člen 310 tega zakonika določa:
„Po petih letih zastarajo:
[...]
(d) pogodbene ali zakonske obresti, tudi če niso opredmetene, in dividende, ki jih razdelijo družbe;
[...].“
- 10 Člen 323(1) navedenega zakonika določa, da se zastaranje pretrga, kadar sodišče pošlje vabilo ali vroči kakršen koli akt, ki neposredno ali posredno izraža namen uveljavljanja te pravice.
- 11 Člen 40 decreto-lei n.º 155/92 (uredba-zakon št. 155/92) z dne 28. julija 1992 (*Diário da República*, serija I-A, št. 172/1992 z dne 28. julija 1992) določa sistem finančnega upravljanja države. Ta člen, naslovljen „Zastaranje“, določa:
„1 – Obveznost povračila prejetih zneskov zastara pet let po njihovem prejemu.
2 – Zgoraj navedeni rok se pretrga oziroma zadrži, če nastopijo splošni razlogi za pretrganje ali zadržanje zastaranja.“

Spor o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

- 12 Pritožnica v postopku v glavni stvari, družba Nelson Antunes da Cunha, je 8. aprila 1993 in 7. julija 1993 z družbo Caixa de Crédito Agrícola Mútuo – Coimbra (CCAM Coimbra) sklenila kreditne pogodbe za kreditno linijo za ponovni zagon kmetijskih in živinorejskih dejavnosti.
- 13 Decreto-lei n.º 146/94 (uredba-zakon št. 146/94) z dne 24. maja 1994 (*Diário da República*, serija I-A, št. 120, z dne 24. maja 1994) je uvedel shemo dodeljevanja kreditnih linij, katerih namen je na eni strani olajšati zmanjšanje dolgov podjetij na področju intenzivne živinoreje in na drugi strani spodbuditi nov zagon na področju prašičereje. Portugalska republika te sheme v nasprotju z zahtevo iz člena 88(3) ES ni priglasila Komisiji.
- 14 V okviru teh kreditnih pogodb je pravni prednik inštituta IFAP v skladu z uredbo-zakonom št. 146/94 od leta 1994 do leta 1996 iz naslova subvencij obrestne mere družbi Nelson Antunes da Cunha izplačal skupni znesek 7526,90 EUR (4189,90 EUR je bilo izplačano 12. julija 1994, 2513,94 EUR 12. julija 1995 in 823,06 EUR 30. aprila 1996; v nadaljevanju: zadevna pomoč).
- 15 Komisija je 25. novembra 1999 sprejela Odločbo 2000/200/ES o programih pomoči, ki jih je Portugalska izvedla za zmanjšanje dolgov podjetij na področju intenzivne živinoreje in nov zagon na področju prašičereje (UL 2000, L 66, str. 20; v nadaljevanju: Odločba Komisije z dne 25. novembra 1999).

- 16 Iz izreka te odločbe, naslovljenega na Portugalsko republiko, je v bistvu razvidno, da je shema odobritve kreditnih linij, uvedena z uredbo-zakonom št. 146/94, shema pomoči, ki ni združljiva s skupnim trgom. Iz izreka je tudi razvidno, da mora Portugalska republika to shemo pomoči odpraviti in sprejeti vse potrebne ukrepe, da od prejemnikov izterja zneske pomoči, ki so jim že bili nezakonito dodeljeni. Natančneje je navedeno, da se izterjava izvede v skladu s postopki, določenimi v nacionalnem pravu, in da se od zneskov, ki jih je treba izterjati, obračunajo obresti od datuma, ko so bili prejemniku dani na razpolago, do njihove dejanske izterjave. Navedeno je tudi, da mora Portugalska republika v dveh mesecih od vročitve navedene odločbe Komisijo obvestiti o ukrepih, ki jih je sprejela za uskladitev s to odločbo.
- 17 Pravni prednik inštituta IFAP je 23. julija 2002 družbi Nelson Antunes da Cunha poslal dopis, v katerem je od nje zahteval vračilo zadevne pomoči. Ta družba se na ta dopis ni odzvala.
- 18 Inštitut IFAP je 12. avgusta 2009 tej družbi poslal nov dopis, ki ga je ta družba prejela 13. avgusta 2009 in v katerem je od nje zahteval, naj v roku desetih delovnih dni od prejema navedenega dopisa zadevno pomoč vrne.
- 19 Serviço de Finanças de Cantanhede (davčni urad v Cantanhedeju, Portugalska) je 7. julija 2013 zoper družbo Nelson Antunes da Cunha začel postopek davčne izvršbe za izterjavo terjatev inštituta IFAP v znesku 7526,90 EUR iz naslova zadevne pomoči skupaj z zamudnimi obrestmi v višini 7426,66 EUR.
- 20 Družba Nelson Antunes da Cunha je zoper ta postopek vložila tožbo pri predložitvenem sodišču, to je Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri, Portugalska). Ta družba na eni strani trdi, da v skladu s členom 40 uredbe-zakona št. 155/92 obveznost vračila prejetih zneskov po poteku roka petih let od njihovega prejema ugasne, tako da naj bi obveznost vračila zadevne pomoči zastarala. Na drugi strani glede zamudnih obresti trdi, da ker je od dneva zapadlosti obveznosti, na katero so te obresti vezane, minilo več kot pet let, so na podlagi člena 310(d) civilnega zakonika zastarale tudi navedene obresti.
- 21 Predložitveno sodišče navaja, da nacionalna zakonodaja ne določa posebnega zastaralnega roka za izvršitev naloga za izterjavo nezakonite pomoči, in da so zato nacionalna višja sodišča odločila, da za terjatve inštituta IFAP, ki zadevajo vračilo finančnih pomoči, ki jih je dodelila Portugalska država in ki se na podlagi odločbe Komisije štejejo za pomoči, nezdružljive z notranjim trgom, velja splošni zastaralni rok 20 let iz člena 309 civilnega zakonika.
- 22 Predložitveno sodišče dodaja, da višja nacionalna sodišča glede obresti v zvezi s pomočjo v pravem pomenu besede menijo, da ni mogoče samo po sebi ugotoviti, da za take obresti velja 20-letni zastaralni rok iz člena 309 civilnega zakonika. Po mnenju teh sodišč namreč pogodbene ali zakonske obresti, tudi če niso opredmetene, na podlagi člena 310(d) civilnega zakonika zastarajo po poteku petletnega roka, ki v skladu s pravilom iz člena 306 tega zakonika začne teči z zapadlostjo obveznosti.
- 23 Ob upoštevanju, prvič, ustaljene sodne prakse Sodišča na področju državnih pomoči, v skladu s katero uporaba nacionalnih postopkov ne sme ovirati ponovne vzpostavitve učinkovite konkurence s tem, da preprečuje takojšnjo in učinkovito izvršitev odločbe Komisije o izterjavi, in drugič, namena zakonodajalca Unije, ki je razviden iz uvodne izjave 26 Uredbe št. 2015/1589, se predložitveno sodišče sprašuje, ali se desetletni zastaralni rok iz člena 17(1) Uredbe št. 2015/1589 uporablja samo za razmerja med Evropsko unijo in državo članico, ki je dodelila pomoč, ali pa velja tudi za razmerja med to državo in prejemnikom nezakonite pomoči.
- 24 To sodišče se sprašuje tudi, ali člen 16(2) Uredbe št. 2015/1589, v skladu s katerim pomoč, ki jo je treba izterjati, vključuje obresti, in načelo učinkovitosti nasprotujeta uporabi petletnega zastaralnega roka, določenega v členu 310(d) civilnega zakonika, za izterjavo obresti na tako državno pomoč.

- 25 Navedeno sodišče meni, da če se za zastarane štejejo obresti, dolgovane za obdobje pred petimi leti pred dejanjem, ki pretrga zastaranje, iz člena 323(1) civilnega zakonika, bi lahko terjatev, ki zadeva obresti v zvezi z državno pomočjo, zastarala, še preden bi zastarala pravica Komisije zahtevati izterjavo te pomoči.
- 26 Predložitveno sodišče je v odgovor na zahtevo za pojasnila, ki jo je Sodišče nanj naslovilo na podlagi člena 101 poslovnika, v zvezi s položajem iz postopka v glavni stvari pojasnilo, da so vse obresti, ki so zapadle pred 26. junijem 2008, zastarale, ker je bil petletni zastaralni rok pretrgan šele z navadnim priporočenim pismom z dne 26. julija 2013.
- 27 Dodalo je, da na podlagi nacionalnega prava ni mogoče šteti, da petletni zastaralni rok iz člena 310(d) civilnega zakonika pretrga kateri koli dopis, ki ga Komisija pošlje portugalskim organom ali ga ti organi pošljejo prejemniku pomoči, ker ta dopis nima narave vabila ali vročitve akta od sodišča v smislu člena 323(1) civilnega zakonika.
- 28 V teh okoliščinah je Tribunal Administrativo e Fiscal de Coimbra (upravno in davčno sodišče v Coimbri) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

- „1. Ali zastaralni rok za uveljavljanje pravice [Komisije] do izterjave pomoči iz člena 17(1) Uredbe [2015/1589] velja samo v razmerjih med Evropsko unijo in državo članico, na katero je naslovljena odločba o izterjavi pomoči, ali pa velja tudi v razmerjih med to državo in nasprotno stranko kot upravičenko do pomoči, ki se šteje za nezdružljivo z [notranjim] trgovom?
2. Ali je treba – če se ugotovi, da navedeni rok velja tudi v razmerjih med državo članico, na katero je naslovljena odločba o izterjavi pomoči, in upravičenci do pomoči, ki se šteje za nezdružljivo z [notranjim] trgovom – ugotoviti, da se ta rok nanaša samo na postopek sprejetja odločbe o izterjavi ali tudi na njeno izvršitev?
3. Ali je treba – če se ugotovi, da navedeni rok velja v razmerjih med državo članico, na katero je naslovljena odločba o izterjavi pomoči, in upravičenci do pomoči, ki se šteje za nezdružljivo z [notranjim] trgovom – šteti, da se ta rok pretrga s kakršnim koli dejanjem Komisije ali zadevne države članice v zvezi z nezakonito pomočjo, čeprav upravičenec do pomoči, ki jo je treba vrniti, o tem dejanju ni bil obveščen?
4. Ali člen 16(2) Uredbe [2015/1589] in [splošni] načeli prava Unije, in sicer načelo učinkovitosti in načelo nezdružljivosti državnih pomoči z [notranjim] trgovom, nasprotujejo temu, da za obresti, ki so se obračunale na znesek pomoči, ki jo je treba izterjati, velja zastaralni rok, ki je krajši od roka, določenega v členu 17 [te] uredbe, in kakršen je določen v členu 310[...] (d) civilnega zakonika?“

Vprašanja za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

- 29 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 17(1) Uredbe 2015/1589 razlagati tako, da se desetletni zastaralni rok, ki je v tej določbi predviden za izvajanje pristojnosti Komisije na področju izterjave pomoči, uporablja samo za razmerja med Komisijo in državo članico, na katero je naslovljena odločba o vračilu, ki jo izda ta institucija, ali pa tudi za razmerja med to državo in prejemnikom pomoči, za katero se šteje, da ni združljiva z notranjim trgovom.
- 30 Člen 17(1) Uredbe 2015/1589, ki določa desetletni zastaralni rok, se nanaša le na pristojnosti Komisije v zvezi z izterjavo pomoči (glej v tem smislu sodbo z dne 23. januarja 2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, točka 52).

- 31 Tega roka torej ni mogoče uporabiti za postopek izterjave nezakonite pomoči s strani pristojnih nacionalnih organov (glej v tem smislu sodbo z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, točki 108 in 109).
- 32 Iz sodne prakse Sodišča namreč izhaja, da ker Uredba 2015/1589 vsebuje postopkovna pravila, ki se uporabljajo za vse upravne postopke na področju državnih pomoči, ki potekajo pred Komisijo, ta uredba kodificira in potrjuje prakso Komisije na področju preiskave državnih pomoči ter ne vsebuje nobene določbe o pristojnostih in obveznostih nacionalnih sodišč, za katere še naprej veljajo določbe Pogodbe, kot jih razlaga Sodišče (glej po analogiji sodbi z dne 23. januarja 2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, točka 66, in z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, točka 110). Te ugotovitve veljajo tudi za pristojnosti in obveznosti nacionalnih upravnih organov (sodba z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, točka 111).
- 33 Glede na navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 17(1) Uredbe 2015/1589 razlagati tako, da se desetletni zastaralni rok, ki je v tej določbi predviden za izvajanje pristojnosti Komisije na področju izterjave pomoči, uporablja samo za razmerja med Komisijo in državo članico, na katero je naslovljena odločba o vračilu, ki jo izda ta institucija.

Drugo in tretje vprašanje

- 34 Glede na odgovor na prvo vprašanje na drugo in tretje vprašanje ni treba odgovoriti.

Četrto vprašanje

- 35 Predložitveno sodišče s četrnim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 16(2) Uredbe 2015/1589, v skladu s katerim pomoč, ki se vrne, vključuje obresti, in načelo učinkovitosti iz odstavka 3 tega člena razlagati tako, da nasprotujeta temu, da se v zvezi z izterjavo teh obresti uporabi nacionalni zastaralni rok, ki je krajši od desetletnega zastaralnega roka iz člena 17(1) te uredbe.

Uvodne ugotovitve

- 36 Inštitut IFAP in portugalska vlada izpodbijata razlago predložitvenega sodišča, v skladu s katero se petletni zastaralni rok iz člena 310(d) civilnega zakonika lahko uporabi za izterjavo obresti v zvezi s pomočjo, ki jo je treba izterjati, in ovira izterjavo teh obresti.
- 37 Inštitut IFAP meni, da lahko v obravnavanem primeru svojo terjatev do družbe Nelson Antunes da Cunha uveljavlja šele od konca upravnega postopka, ki je bil uveden za izterjavo pomoči, ne pa od datuma dopisa z dne 23. julija 2002, navedenega v točki 17 te sodbe. Zato meni, da pravica do izterjave obresti v zvezi z zadevno pomočjo ni zastarala. Portugalska vlada trdi, da ker portugalsko pravo ne določa posebnega zastaralnega roka za izterjavo neupravičeno prejetih državnih pomoči, je zastaralni rok, ki se uporablja tako za izterjavo pomoči kot tudi za zamudne obresti na to pomoč, običajni nacionalni dvajsetletni zastaralni rok.
- 38 V zvezi s tem zadošča opozoriti, da mora Sodišče, potem ko mu je nacionalno sodišče predložilo predlog za sprejetje predhodne odločbe, upoštevati razlago nacionalnega prava, ki mu jo je predstavilo navedeno sodišče (glej v tem smislu sodbo z dne 14. junija 2017, Online Games in drugi, C-685/15, EU:C:2017:452, točka 45 in navedena sodna praksa). Zato je treba ne glede na kritike strank iz postopka v glavni stvari in zainteresiranih oseb glede razlage nacionalnega prava, ki jo je podalo predložitveno sodišče, zadevni predlog za sprejetje predhodne odločbe preučiti glede na razlago tega prava, ki jo je podalo to sodišče (glej v tem smislu sodbo z dne 21. junija 2016, New Valmar, C-15/15, EU:C:2016:464, točka 25).

Vprašanje

- 39 Ni sporno, da je bila Portugalska republika v skladu z izrekom odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999 in členom 16(2) Uredbe 2015/1589 zavezana izterjati pomoč, na katero se nanaša ta odločba, vključno z obrestmi.
- 40 V skladu s členom 16(3) te uredbe se izterjava take pomoči izvede v skladu s postopki, določenimi v nacionalnem pravu, če omogočajo takojšnjo in učinkovito izvršitev odločbe Komisije.
- 41 Čeprav se namreč pravila iz nacionalnih predpisov načeloma uporabljajo za izterjavo nezakonito dodeljenih pomoči, pa je treba ta pravila uporabiti tako, da se izterjava, ki jo zahteva pravo Unije, praktično ne onemogoči in da se v celoti upošteva interes Unije (glej v tem smislu sodbo z dne 26. junija 2003, Komisija/Španija, C-404/00, EU:C:2003:373, točka 51 in navedena sodna praksa).
- 42 Poudariti je treba tudi, da je primarni cilj, ki se poskuša doseči z izterjavo nezakonito izplačane državne pomoči, odpraviti izkrivljenje konkurence, do katerega je prišlo zaradi konkurenčne prednosti, nastale zaradi nezakonite pomoči (sodba z dne 7. marca 2018, SNCF Mobilités/Komisija, C-127/16 P, EU:C:2018:165, točka 104 in navedena sodna praksa). Ponovna vzpostavitev stanja pred izplačilom pomoči, ki ni zakonita ali združljiva z notranjim trgov, pomeni nujno zahtevo za ohranitev polnega učinka določb Pogodb, ki se nanašajo na državne pomoči (sodba z dne 19. decembra 2019, Arriva Italia in drugi, C-385/18, EU:C:2019:1121, točka 85 in navedena sodna praksa).
- 43 Obveznost izterjave je izpolnjena, le če je zadevna država članica dejansko izterjala znesek nezdružljive pomoči, vključno z obrestmi (glej v tem smislu sodbi z dne 12. februarja 2008, CELF in ministre de la Culture et de la Communication, C-199/06, EU:C:2008:79, točka 54, in z dne 3. septembra 2015, A2A, C-89/14, EU:C:2015:537, točka 42).
- 44 Spomniti je treba tudi, da iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da so zastaralni roki na splošno namenjeni zagotavljanju pravne varnosti (sodba z dne 23. januarja 2019, Fallimento Traghetti del Mediterraneo, C-387/17, EU:C:2019:51, točka 71 in navedena sodna praksa).
- 45 Vendar je ob tem, da je treba zagotoviti spoštovanje zahtev pravne varnosti, prav tako treba uravnesiti spoštovanje teh zahtev in javni interes, da se prepreči izkrivljanje delovanja trga z državnimi pomočmi, ki so škodljive za konkurenco, kar v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča zahteva vračilo nezakonitih pomoči, da bi se vzpostavil prejšnji položaj (glej v tem smislu sodbo z dne 14. januarja 1997, Španija/Komisija, C-169/95, EU:C:1997:10, točka 47 in navedena sodna praksa).
- 46 Spomniti je treba tudi, da iz ustaljene sodne prakse Sodišča izhaja, da lahko glede na obveznost nadzora državnih pomoči, ki ga izvaja Komisija na podlagi člena 108 PDEU, podjetja, ki so prejela pomoč, na eni strani načeloma legitimno pričakujejo, da je pomoč pravilna, le če je bila dodeljena v skladu s postopkom iz tega člena, in da mora biti na drugi strani skrben gospodarski subjekt navadno sposoben se prepričati, ali se je ravnalo v skladu s tem postopkom. Natančneje, kadar je pomoč izvedena brez predhodne priglasitve Komisiji in torej v skladu s členom 108(3) PDEU ni zakonita, prejemnik pomoči v tem času ne more imeti legitimnih pričakovanj glede pravilnosti dodelitve pomoči (sodba z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, točka 98 in navedena sodna praksa). Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 67 sklepnih predlogov, to velja tako za individualne pomoči kot za pomoči, dodeljene na podlagi sheme pomoči.
- 47 Iz pojasnil predložitvenega sodišča je razvidno, da je bil v postopku v glavni stvari petletni zastaralni rok – ki se uporablja za obresti na zadevno pomoč in je določen v členu 310(d) civilnega zakonika – pretrgan šele 26. julija 2013 in da so v skladu s to določbo vse obresti, dolgovane za obdobje pred 26. junijem 2008, zastarale. Iz tega torej izhaja, da bi uporaba tega zastaralnega roka ovirala izterjavo dela obresti na zadevno pomoč in s tem izterjavo te pomoči v celoti.

- 48 Poleg tega je predložitveno sodišče poudarilo, da če se za zastarane štejejo obresti, dolgovane za obdobje pred petimi leti pred dejanjem, ki pretrga zastaranje, bi lahko terjatev v zvezi z obrestmi, povezanimi s pomočjo, zastarala, še preden bi zastarala pravica Komisije zahtevati izterjavo te pomoči. Komisija je na obravnavi pred Sodiščem tudi poudarila, da bi v obravnavani zadevi uporaba takega nacionalnega zastaralnega roka povzročila zastaranje dela obresti, povezanih s prvim izplačilom zadevne pomoči, saj je preteklo več kot pet let med tem prvim izplačilom, opravljenim leta 1994, in odločbo Komisije z dne 25. novembra 1999.
- 49 Na prvem mestu, kar zadeva zastaranje dela obresti v zvezi z zadevno pomočjo pred sprejetjem odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999, je treba navesti, da bi tako zastaranje onemogočilo izterjavo pomoči v celoti, ki jo zahteva pravo Unije.
- 50 Kot je generalni pravobranilec navedel v točki 59 sklepnih predlogov, lahko Komisija v desetletnem roku, določenem v členu 17(1) Uredbe 2015/1589, vedno zahteva izterjavo nezakonite pomoči, in to kljub morebitnemu izteku zastaralnega roka, ki se uporablja v nacionalnem postopku (glej v tem smislu sodbo z dne 5. marca 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, točka 114).
- 51 Poleg tega, kot je razvidno iz sodne prakse, navedene v točki 46 te sodbe, se družba Nelson Antunes da Cunha v obravnavani zadevi ne more veljavno sklicevati na legitimno pričakovanje, da je zadevna pomoč zakonita, saj jo je Portugalska republika izvajala brez predhodne priglasitve Komisiji.
- 52 Predložitveno sodišče torej nacionalnega zastaralnega roka, ki se uporablja za izterjavo pomoči, ki jo je treba izterjati, in ki je potekel že celo pred sprejetjem odločbe Komisije o vračilu, ne sme uporabiti.
- 53 Na drugem mestu, kar zadeva zastaranje dela obresti na zadevno pomoč po sprejetju odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999, je treba navesti, da se mora v skladu s členom 16(3) Uredbe 2015/1589 odločba Komisije o izterjavi izvesti nemudoma.
- 54 Iz pisnih stališč inštituta IFAP pa je razvidno, da je njegov pravni prednik, da bi izvršil to odločbo, družbi Nelson Antunes da Cunha 23. julija 2002, to je skoraj tri leta po sprejetju navedene odločbe, poslal dopis, da bi od nje zahteval vračilo zneska 7526,90 EUR skupaj s pripadajočimi obrestmi. Ker družba Nelson Antunes da Cunha tej zahtevi ni ugodila, ji je inštitut IFAP 12. avgusta 2009, to je skoraj deset let po sprejetju iste odločbe, poslal nov dopis, v katerem je zahteval vračilo zadevne pomoči. Po nekaj izmenjavah dopisov med družbo Nelson Antunes da Cunha in inštitutom IFAP se je nazadnje, in sicer 26. julija 2013, začel postopek za izterjavo te terjatve, ki je pretrgal zastaralni rok.
- 55 Zastaranje dela obresti na zadevno pomoč po sprejetju odločbe Komisije z dne 25. novembra 1999 je torej predvsem posledica dejstva, da sta pravni prednik inštituta IFAP in inštitut IFAP zamujala z izvršitvijo te odločbe, saj je od sprejetja te odločbe do pretrganja zastaralnega roka preteklo skoraj štirinajst let, kot je Komisija poudarila na obravnavi pred Sodiščem.
- 56 Če bi se priznalo zastaranje obresti na nezakonito pomoč, do katerega je prišlo, ker so nacionalni organi z zamudo upoštevali odločbo Komisije o izterjavi z dne 25. novembra 1999, bi to praktično onemogočilo izterjavo te pomoči v celoti, ureditvi Unije o državnih pomočeh pa bi odvzelo polni učinek (glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, Alcan Deutschland, C-24/95, EU:C:1997:163, točka 37).
- 57 Poleg tega je glede državne pomoči, ki jo je Komisija razglasila za nezdružljivo, vloga nacionalnih organov omejena na to, da izvršijo vse odločbe Komisije. Ti organi torej nimajo nobene diskrecijske pravice v zvezi z izterjavo te pomoči (glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, Alcan Deutschland, C-24/95, EU:C:1997:163, točka 37).

- 58 Ker nacionalni organ nima nobene diskrecijske pravice, prejemnik individualne pomoči, ki je bila dodeljena nezakonito, ni več v negotovosti od takrat, ko Komisija sprejme odločbo, s katero je ta pomoč razglašena za nezdružljivo in je zahtevana njena izterjava (glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, *Alcan Deutschland*, C-24/95, EU:C:1997:163, točka 36). Kot je generalni pravobranilec navedel v točkah 77 in 78 sklepnih predlogov, ta ugotovitev velja tudi za pomoči, dodeljene na podlagi sheme pomoči.
- 59 V obravnavani zadevi torej položaja družbe Nelson Antunes da Cunha ni mogoče enačiti s položajem, v katerem gospodarski subjekt ne ve, ali se bo pristojni organ izrekel, in v katerem načelo pravne varnosti zahteva, da se ta negotovost v določenem roku konča (glej v tem smislu sodbo z dne 20. marca 1997, *Alcan Deutschland*, C-24/95, EU:C:1997:163, točka 37).
- 60 V takih okoliščinah načelo pravne varnosti, ki se želi zagotoviti z zastaralnimi roki, ne more ovirati izterjave pomoči, ki je bila razglašena za nezdružljivo z notranjim trgov, kot je generalni pravobranilec poudaril v točki 81 sklepnih predlogov.
- 61 Glede na zgornje ugotovitve je treba na četrto vprašanje odgovoriti, da je treba člen 16(2) Uredbe št. 2015/1589, v skladu s katerim pomoč, ki se vrne, vključuje obresti, in načelo učinkovitosti iz odstavka 3 tega člena razlagati tako, da nasprotujeta temu, da se v zvezi z izterjavo teh obresti uporabi nacionalni zastaralni rok, kadar se je ta rok iztekel še pred sprejetjem odločbe Komisije, s katero je bila ta pomoč razglašena za nezakonito in s katero je bila odrejena izterjava navedene pomoči, ali kadar je ta zastaralni rok potekel predvsem zaradi zamude nacionalnih organov pri izvrševanju te odločbe.

Stroški

- 62 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (drugi senat) razsodilo:

- Člen 17(1) Uredbe Sveta (EU) 2015/1589 z dne 13. julija 2015 o določitvi podrobnih pravil za uporabo člena 108 Pogodbe o delovanju Evropske unije je treba razlagati tako, da se desetletni zastaralni rok, ki je v tej določbi predviden za izvajanje pristojnosti Komisije na področju izterjave pomoči, uporablja samo za razmerja med Komisijo in državo članico, na katero je naslovljena odločba o vračilu, ki jo izda ta institucija.**
- Člen 16(2) Uredbe št. 2015/1589, v skladu s katerim pomoč, ki se vrne, vključuje obresti, in načelo učinkovitosti iz odstavka 3 tega člena je treba razlagati tako, da nasprotujeta temu, da se v zvezi z izterjavo teh obresti uporabi nacionalni zastaralni rok, kadar je ta rok potekel še pred sprejetjem odločbe Komisije, s katero je bila ta pomoč razglašena za nezakonito in s katero je bila odrejena izterjava navedene pomoči, ali kadar je ta zastaralni rok potekel predvsem zaradi zamude nacionalnih organov pri izvrševanju te odločbe.**

Podpisi